

Právní aspekty vzdělávací činnosti vysokých škol

Formality

JUDr. Veronika Smutná, Ph.D. (dříve Kudrová) působí od roku 2010 jako odborná asistentka na Katedře správní vědy a správního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, kde se odborně zaměřuje na právo vysokých škol. Od roku 2006 je členkou Akademického senátu Masarykovy univerzity, jehož legislativní komisi aktuálně předsedá. Přibližně 10 let již pravidelně přednáší a publikuje v oblasti práva vysokých škol, je též řešitelkou několika obdobně zaměřených projektů. Právně, zejména pak v rámci přednáškové činnosti, spolupracuje s různými vysokými školami a orgány státní správy, od roku 2011 do jejího zániku právně spolupracovala s Akreditační komisí. Podílela se na připomínkování dřívější verze novely zákona o vysokých školách a připravila některé legislativní návrhy vztahující se k zákonu o vysokých školách a ke školskému zákonu. Je spoluautorkou komentáře ke školskému zákonu (C. H. Beck, 2014) a aktuálně pracuje na komentáři k zákonu o vysokých školách. Pravidelně spolupracuje s Odborem kvality Masarykovy univerzity na dotváření systému vnitřního zajišťování a hodnocení činnosti vysoké školy reagujícího na požadavky tzv. velké novely.

Seznam zkratk

Listina základních práv a svobod • Listina základních práv a svobod uvozená ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Ministerstvo • Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Správní řád • zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací • zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů

Zákon o vysokých školách či též jen **ZVŠ** • zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů

Zákon o vysokých školách z roku 1980 • zákon č. 39/1980 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů

Zákoník práce • zákon č.

Nástin obsahu

Úvod

- něco ve smyslu toho, co jsem psala jako úvodník ke konferenci, ovšem ve smyslu toho, že se tomu zatím nikdo moc nevěnoval.

Vysoká škola

- pojem, základní informace o ní

- úkoly (role, vč. třetí role...)

Vzdělávací činnost

- vymezení pojmu

- rozměry

- státní správa nebo samospráva???

Akreditace

- pojem, možnosti

- zajišťování kvality

Studium

- jakožto klíčový pojem (začátek, konec...)

- pravidla – SZŘ

Rozhodování o studentech a uchazečích (nejrozsáhlejší)

Úvod

Vysoké školství ... [důležitá oblast státního zájmu, potenciál pro celou společnost ... podívat se na mezinárodní dokumenty z oblasti lidských práv a vzdělávání]

České VŠ má dlouholetou tradici, během níž prošlo poměrně složitým vývojem. Velký krok v něm nastal v posledním roce, kdy nabyla účinnosti tzv. „velká novela“. Shrnutí novely. Nejpodstatnější koncepční změnou je změna v zajišťování kvality. Méně nápadná, avšak patrně velmi citelná změna souvisí s použitelností správního řádu. Tak vysoké školy dostaly 2 nové velké úkoly, a to vyrovnat se s požadavkem na vytvoření systému zajišťování kvality, a vyrovnat se s tím, že se z nich staly částečně správní úřady. Obojí v podstatě bez rozpočtové reflexe těchto náročných úkolů.

Vzdělávací činnost vysokých škol je bez pochyby podstatnou materií státní politiky, a relativně častým předmětem nejrůznějších debat a studií z oblasti společenských věd, přílišnému zájmu se však netěší její právní rozměr. Proto je cílem publikace nazvané Právní aspekty vzdělávací činnosti vysokých škol popsat, analyzovat a zhodnotit vysokou školu, resp. jí realizovanou vzdělávací činnost optikou práva. A vyjít přitom jak z platné právní úpravy a rozhodovací činnosti soudů, tak z teorie správního práva, popř. veřejné správy.

[Co bude předmětem a co naopak ne.]

[Struktura, resp. logika práce]

Není-li dále uvedeno jinak, je publikace zpracována podle právního stavu platného a účinného k 1. 3. 2017.

Vzdělávací činnost vysokých škol

Úkoly vysoké školy

Postavení vysoké školy určuje zejména zákon o vysokých školách. Ve svém úvodním ustanovení (§ 1) definuje **vysoké školy** jako *nejvyšší článek vzdělávací soustavy*, a dále jako vrcholná centra *vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti*. Základním úkolem vysokých škol je hrát *klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti*. K jeho naplnění jsou vysoké školy povolány k dílčím úkolům v oblasti vzdělávání, vědy, výzkumu, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti (dále jen „tvůrčí činnost“) a rozvoje společnosti.

V **oblasti vzdělávání** jsou vysoké školy v první řadě povinny umožňovat *přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající profesní kvalifikace a přípravu pro výzkumnou práci a další náročné odborné činnosti*, a to *v souladu s demokratickými principy* (§ 1 písm. 2) ZVŠ). Tato jejich povinnost je zároveň výhradním právem vysokých škol, neboť jim jediným zákon umožňuje přiznávat akademické a pedagogicko-vědecké tituly, resp. po splnění stanovených podmínek uskutečňovat studijní program a konat habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem (souhrnně dále též jako „kvalifikační řízení“). Vzdělávací činnost spočívající v uskutečňování studijních programů je natolik pojmovou, že by bez ní vysoká škola, popř. její fakulta, nemohla vůbec existovat¹.

Vedle toho jsou vysoké školy povolány poskytovat další formy vzdělávání a umožňovat tak získávání rozšiřování, prohlubování nebo obnovování znalostí z různých oblastí poznání a kultury, a tím se podílet na celoživotním vzdělávání. Nástrojem sloužícím k tomuto úkolu je zejména uskutečňování profesně nebo zájmově orientovaných programů celoživotního vzdělávání dle § 60 ZVŠ nebo vzdělávání v mezinárodně uznávaném kurzu dle § 60a ZVŠ.

V rámci všeobecných úkolů v oblasti **tvůrčí činnosti** jsou vysoké školy povinny uchovávat a dále šířit dosažené poznání, a vysoké školy univerzitního typu jsou pak výslovně povinny tvůrčí činnost „pěstovat“; vysoké školy neuniverzitního typu jsou k pěstování vědeckovýzkumné činnosti povinny jen v rozsahu odpovídajícím jimi uskutečňované výuce, a to zejména jde-li o výuku v magisterském stupni studia². Přestože zákon o vysokých školách nereguluje tvůrčí činnost přímo, deklaruje její důležitost některými instituty³, pravidly či požadavky s ní souvisejícími, nezřídka vztaženými ke vzdělávací činnosti samotné⁴. Tvůrčí činnost vysokých škol dále reguluje úprava provedená o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.

Vzdělávací a tvůrčí činnost představuje dvě tradiční role působení vysokých škol, čemuž odpovídá i zaměření výše uvedené právní úpravy. Přesto zákon o vysokých školách zařazuje mezi úkoly vysokých škol i úkoly směřující k **rozvoji společnosti**, tedy k naplňování tzv. *třetí role*, prezentované také jako *společenská odpovědnost vysokých škol*. Konkrétně jim [v § 1 písm. d)] ukládá hrát *aktivní roli ve veřejné diskusi o společenských a etických otázkách, při pěstování kulturní rozmanitosti a vzájemného porozumění, při utváření občanské společnosti a přípravě mladých lidí pro život v ní*; vysoké školy by též měly přispívat k (všeobecnému) rozvoji na národní a regionální úrovni a (za tím účelem) spolupracovat *s různými stupni státní správy a samosprávy, s podnikovou a kulturní sférou*. Pro úkoly

¹ Srov. ustanovení § 23 odst. 1 ZVŠ (*Fakulta uskutečňuje nejméně jeden akreditovaný studijní program...*) nebo důvody k pozbytí platnosti státního souhlasu působit jako soukromá vysoká škola dle § 39a odst. 4 ZVŠ, resp. důvody k jeho odejmutí podle § 43 odst. 2 ZVŠ.

požadavek toho, aby fakulta uskutečňuje nejméně jeden akreditovaný studijní program

² Srov. ustanovení § 2 odst. 4 a 5 ZVŠ.

³ Například tvůrčím volnem podle § 76 ZVŠ.

⁴ Jen akademickým pracovníkům, kteří dosáhli pedagogicko-vědecké hodnosti docent nebo profesor, popř. nově též mimořádný profesor, jsou vyhrazeny některé z rolí při zajišťování vzdělávací činnosti.

směřujících k rozvoji společnosti zákon o vysokých školách, jako ani jiný zákon, neposkytuje vysokým školám žádné specifické nástroje, z čehož lze soudit, že k jejich naplnění mají vysoké školy využívat zejména nástroje související s jejich vzdělávací a tvůrčí činností.

Ač by to tak na první pohled mohlo působit, nevymezují poslední ustanovení § 1 ZVŠ další oblast úkolů vysokých škol, ale „pouze“ zakotvují důležitý požadavek na způsob plnění dříve popsaných úkolů, a to požadavek na otevřenost různým formám a adresátům **spolupráce**, resp. na její faktickou realizaci. Spolupráce by měla být realizována jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni, a zvláště pak na úrovni evropské. Měla by přitom zahrnovat spolupráci s veřejným i soukromým sektorem, a to též projektovou, se subjekty a orgány státní správy i samosprávy, s obdobnými institucemi v zahraničí a též s podnikovou a kulturní sférou.

Specifická oblast spolupráce představuje spolupráci ve vzdělávání, a to pro svou větší formalizovanost, resp. větší organizovanost, vycházející ze specifik *Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (EHEA)*⁵. V jejím rámci jsou vysoké školy povinny vzájemně uznávat zahraniční studia a diplomy, či části studií, a uskutečňovat zahraniční výměny studentů a akademických pracovníků.

Je zřejmé, že všechny dílčí úkoly vysokých škol jsou způsobilé být automaticky realizovány v rámci vzdělávací a vědeckovýzkumné činnosti, z čehož lze soudit, že právě vzdělávací a vědeckovýzkumná činnost vysokých škol je jejich činností hlavní. V rámci vzdělávání je však třeba uvážit, že toliko vzdělávání v akreditovaných studijních programech, resp. přiznávání titulů v akreditovaných programech jednotlivých druhů kvalifikačních řízení, je vyhrazeno vysokým školám. Taktéž těmto způsobům získávání kvalifikace je v zákonné úpravě věnována dostatečná pozornost. Z toho proto dále vyplývá, že v rámci vzdělávání je třeba dále odlišovat vzdělávání „hlavní“, tedy akreditované, a vzdělávání doplňkové.

Vzdělávací činnost a její prvky

V předchozí podkapitola byly nastíněny hlavní úkoly vysokých škol tak, jak jim vyplývají ze zákona o vysokých školách. Nepřímo bylo též konstatováno, že tou hlavní regulovanou činností je právě oblast vzdělávací. Ne snad, že by tvůrčí činnost realizovaná vysokými školami, resp. na vysokých školách, požívala nižší úroveň důležitosti, ze své podstaty však není činností způsobilou k větší míře regulace, ba naopak⁶. Proto bude nadále zaměřena pozornost pouze na činnost vzdělávací a dotkne-li se i činnosti tvůrčí, bude tak proto, že s činností vzdělávací přímo souvisí.

Vzdělávací činnost lze obecně vymezit jako soubor cílených postupů, kterými škola (nositel vzdělávání) umožňuje adresátovi získat kvalifikaci. V souvislosti se vzdělávací činností vysoké školy je třeba zohlednit, že toliko (úspěšné) ukončení vzdělávání ve studijních programech je považováno za formální vysokoškolské vzdělání a jako takové je vyhrazeno vysokým školám. Z toho plyne, že hlavní vzdělávací činností vysokých škol je právě vzdělávání ve studijních programech podle § 44 ZVŠ, popř. ověření kvalifikace rigorózní zkouškou bez předchozího vzdělávání, zatímco ostatní formy vzdělávání (celoživotní vzdělávání podle § 60 ZVŠ nebo vzdělávání v mezinárodně uznávaném kurzu podle § 60a) lze považovat za doplňkové.

Vzdělávací činnost není fyzikální veličinou nebo věcí existující bez vůle člověka. Svou podobu naopak odvozuje od jeho působení, a to tak, aby potřebám člověka přizpůsobena. Ve skutečnosti může nabývat celé řady podob a průběhů, vždy je však ovlivněna vnějšími podmínkami, jako i rozhodnutími

⁵ DOPLINT, OČ JDE ČI PŘIDAT ODKAZ, KDE TO ŘEŠÍM.

⁶ Ostatně svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je ústavně zaručena (v čl. 15 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

osob, které se podílí na jejím utváření a realizaci, a samozřejmě i těmi, kteří ji „konzumují“. Za určující prvky vzdělávací činnosti vysokých škol, které podléhají právní regulaci, můžeme označit

- orgány vysoké školy či fakulty a jejich činnost,
- orgány státu ovlivňující vzdělávací činnost,
- instituty rozhodné pro vzdělávací činnost,
- právní podmínky pro realizaci vzdělávání, jako i
- pro konzumaci vzdělávání;

právě jim bude věnována další pozornost.

Právní rámec vzdělávací činnosti vysokých škol

- prameny úpravy, vč. jejich rozboru a kritiky (na téma „složitost výkladu, ...)

Instituty vzdělávací činnosti

-

Vysoká škola a její orgány podílející se na vzdělávací činnosti

Vysoká škola

Vysoká škola vystupuje v prvních vztazích v několika různých rolích, přičemž to, ve které roli se v právním vztahu nachází, je společně s povahou právního vztahu určující pro rozsah, v němž může relativně volně právně či jinak jednat.

Veřejná a soukromá vysoká škola je **právní osobou**; vystupuje-li v soukromoprávních vztazích, činí tak v rovném postavení s ostatními subjekty příslušného právního vztahu. V rozsahu, v němž je oprávněna samostatně jednat, resp. vstupovat do právních vztahů⁷, je její prostor vymezen negativně – je jí dovoleno vše, co zákon nezakazuje. Modifikaci přináší v případě veřejné vysoké školy zejména důraz na úkoly v oblasti veřejné správy, které musí plnit a nesmí jejich plnění ohrozit⁸, a s ním související povinnost sestavovat rozpočet, který není deficitní (jako i nová povinnost zakotvená v souvislosti s přijetím právní úpravy rozpočtové odpovědnosti⁹), jako i specifický zákonem stanovený způsob vytváření vůle veřejné vysoké školy právně jednat ve stanovených případech¹⁰.

⁷ Lze mít za to, že veřejná vysoká škola jakožto právnická osoba veřejného práva zřízená za účelem uspokojování veřejných potřeb není *a priori* nadána jakýmsi „přirozeným“ právem vstupovat do všech myslitelných zákonem nezakázaných právních vztahů, ale toliko do právních vztahů souvisejících s naplňováním účelu, za kterým byla zřízena, a zejména pak s realizací samosprávných působností (srov. zejm. § 6 zákona o vysokých školách).

⁸ Srov. zejména povinnost veřejné vysoké školy hospodařit bez závažných nedostatků, které by mohly ohrožovat plnění úkolů veřejné vysoké školy, resp. navazující možnost Ministerstva omezit výkon její působnosti hospodařit a nakládat se svým majetkem (§ 38 odst. 1 písm. d) ZVŠ).

⁹ Srov. zákon č. 24/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím právní úpravy rozpočtové odpovědnosti, který nabyl účinnosti 21. 2. 2017.

¹⁰ Srov. § 15 zákona o vysokých školách.

Vysoká škola, která je právnickou osobou, dále vystupuje jako **zaměstnavatel**. V pracovněprávních vztazích týkajících se její fakulty jedná za veřejnou vysokou školu i příslušná fakulta¹¹, v pracovněprávních vztazích týkajících se státní vysoké školy, jedná za stát státní vysoká škola, resp. její vedoucí, patrně rektor¹². S výjimkou příslušníku působících ve služebním poměru na státních vysokých školách, kteří nejsou zaměstnanci ve smyslu zákoníku práce, se vztah mezi vysokou školou, resp. tím, kdo jedná v postavení zaměstnavatele, a zaměstnancem vysoké školy (státu), řídí ustanoveními zákoníku práce, a je-li zaměstnanec nebo příslušník působící v pracovním, resp. služebním, poměru zároveň akademickým pracovníkem¹³, tak též zvláštními ustanoveními zákona o vysokých školách (zejména jeho § 76 a § 77).

Implicitní charakteristikou pracovněprávního vztahu, jako i služebního vztahu, je možnost zaměstnavatele (státu) jednostranně stanovovat zaměstnanci práva a povinnosti související s výkonem jeho práce (služby); samozřejmě za předpokladu dodržení ustanovení příslušných právních předpisů, zejména pak zákoníku práce nebo příslušného zákona upravujícího služební poměr, a zákona o vysokých školách.

Specifické postavení v limitech pro pracovněprávní a služební vztah mají tzv. *akademické svobody* (§ 4 ZVŠ) ...

Jako **subjekt veřejné správy** vystupuje vysoká škola v postavení jejího vykonavatele a veřejná vysoká škola též v postavení nositele. ...

a to zejména jako právnická osoba, zaměstnavatel, nositel (vykonavatel) veřejné správy či dokonce správní úřad, ale i jako její adresát. V každé z těchto rolí zaujímá specifické postavení, v němž je v různé míře oprávněna regulovat společenské vztahy nebo se v rámci regulace učiněné někým jiným více či méně volně pohybovat. Pro vzdělávací činnost je nejdůležitější působení vysoké školy v oblasti veřejné správy, ve vztahu k němu lze vysokou školu definovat jako instituci, která ve veřejném zájmu poskytuje vzdělání ve studijních programech, případně i jiné vzdělávání, a zároveň vytváří vhodné podmínky pro související tvůrčí činnost. Konkrétní způsoby, jimiž tak bude činit, bez pochyby souvisí s postavením a vnitřní organizací vysoké školy. Těmto dvěma aspektům bude věnován následující výklad.

Druhy a typy vysokých škol

Zákon o vysokých školách rozeznává tři druhy a dva typy vysokých škol, nijak přitom neomezuje jejich vzájemnou kombinaci.

Jednotlivé **druhy vysokých škol** se vzájemně odlišují především režimem vzniku (zániku), právní osobností a s ní související (ne)závislostí na státu, resp. státní správě, a vnitřní organizační strukturou. Vedle veřejných vysokých škol, z nichž některé jsou pokračovatelkami nejstarších univerzit založených na území dnešní České republiky, rozeznává zákon o vysokých školách též vysoké školy státní a soukromé. Zatímco veřejné a státní vysoké školy jsou zřizovány a financovány (převážně) státem, za účelem uspokojování veřejných (státních) potřeb, soukromé vysoké školy jsou vhodné ke vzniku ze soukromých pohnutek a za účelem tvorby vlastního zisku. Každému z uvedených druhů

¹¹ Srov. § 24 odst. 1 písm. e) zákona o vysokých školách s omezením dle odst. 4.

¹² Srov. § 7 zákona č. 219/2004 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, v kombinaci s § 10 odst. 1 zákona o vysokých školách.

¹³ Srov. § 70 odst. 1 a 2 zákona o vysokých školách.

zákon o vysokých školách adresuje vlastní úpravu institucionálních otázek, ustanovení o činnostech, jimiž vysoké školy plní svěřené úkoly, jak jsou však pro všechny druhy společná.

Veřejná vysoká škola

Veřejné vysoké školy tvoří páteř českého vysokoškolského vzdělávání. Přestože početně se mezi druhy vysokých škol nejvíce vyskytují vysoké školy soukromé, svou velikostí, mnohostí i rozmanitostí studijních programů, jako i počtem studentů a akademických pracovníků dominují v českém vzdělávacím systému právě vysoké školy veřejné. Lze mít za to, že důležitým důvodem jejich existence je umožnění realizace ústavně zaručeného práva na bezplatné vysokoškolské vzdělání¹⁴; této důležitosti odpovídá kromě převažujícího státního financování i způsob jejich vzniku (popř. zániku), právní forma i relativní podrobnost regulace vnitřního uspořádání veřejné vysoké školy.

Veřejné vysoké školy jsou veřejnoprávními právními osobami *sui generis*, dle K. Berana¹⁵ se v jejich povaze prolínají prvky veřejnoprávní korporace a státního ústavu. Mohou být zřizovány, měněny a rušeny pouze zákonem. Postavení a organizaci veřejných vysokých škol je věnována část druhá zákona o vysokých školách, která je mezi ostatními částmi nejrozsáhlejší. Upravuje jak základní organizační otázky vysoké školy samotné – zejména její působnosti, ale též působnosti a pravomoci jednotlivých orgánů, jakož i základní otázky jejich složení a ustavování, tak i základní organizační otázky jejích součástí, zejména fakult.

S uvedeným postavením veřejných vysokých škol souvisí některé jejich specifické povinnosti vztahující se ke vzdělávací činnosti, které nedopadají na soukromé vysoké školy (na státní ovšem ano), a to zejména povinnosti stanovené v § 21 odst. 1 zákona o vysokých školách. Konkrétně lze jmenovat povinnost *poskytovat uchazečům o studium, studentům a dalším osobám informační a poradenské služby související se studiem a s možností uplatnění absolventů studijních programů v praxi* [písm. d)] a povinnost *činit všechna dostupná opatření pro vyrovnání příležitostí studovat na vysoké škole* [písm. e)]. Relativně novou¹⁶ povinnost vztahující se k (možným) adresátům vzdělávací činnosti vysoké školy *činit vhodná opatření pro studium rodičů a osob, které převzaly dítě do péče nahrazující péči rodičů*¹⁷, uloženou donedávna jen veřejným (a státním) vysokým školám, rozšířila poslední novela zákona o vysokých školách¹⁸ účinná k 1. 9. 2016 i na vysoké školy soukromé.

S výjimkou několika konkrétních požadavků¹⁹ týkajících se studia rodičů, popř. i osob, které převzaly dítě do péče nahrazující péči rodičů, zákon o vysokých školách nestanoví, jakými konkrétními postupy mají (veřejné) vysoké školy realizovat své povinnosti vůči studentům, resp. též uchazečům a dalším potenciálním studentům. Z toho plyne, že záleží na každé (veřejné) vysoké škole samotné, jaké postupy zvolí, a jak důsledná v nich bude, resp. jak účinně dokáže práva uvedených osob odpovídající povinnostem vysoké školy naplnit.

Samostatnou otázkou se v této souvislosti jeví, a to zejména s ohledem na povinnost veřejné (a státní) vysoké školy činit „všechna“ dostupná opatření pro vyrovnání příležitostí studovat na vysoké škole, které příležitosti by měly být vyrovnávány. K nalezení odpovědi bude nezbytné vyjít z ústavně

¹⁴ Srov. čl. 33 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

¹⁵ BERAN, K. *Právní osoby veřejného práva*. Praha : Linde, 2006, s. 125. obdobně též BERAN, K. Právní povaha univerzity. *Právník*. 2005, roč. 144, č. 3, s. 260 - 286. ISSN 0231-6625.

¹⁶ Zákonem č. 48/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, účinným od 1. 4. 2013.

¹⁷ Podrobněji srov. § 21 odst. 1 písm. f) a §

¹⁸ Zákon č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁹ Srov. § 54, § 54a a § 68 ZVŠ.

stanovených omezení práva na bezplatné vzdělání na vysokých školách, neb je to právě to, co podstatným způsobem odlišuje účel existence vysoké školy veřejné a soukromé (která povinnost vyrovnávat příležitosti nemá).

Listina základních práv a svobod ve svém čl. 33 odst. 2 stanoví: „*Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.*“ Z toho je zřejmé, že právo na bezplatné vzdělání na vysokých školách není nepodmíněné, ba naopak – je příznáno jen tomu, kdo splní požadavky dané jeho vlastními schopnostmi a též možnostmi společnosti. Omezení na „občany“ se jako relevantní nejeví, a to jak s ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie²⁰, tak též na prováděcí právní úpravu, která nestanoví žádné poplatky dopadající speciálně na cizince.

Co se míní schopnostmi jedince, lze dovodit z prováděcí právní úpravy – zákon o vysokých školách upravuje v § 48 a § 49 podmínky pro přijetí ke studiu, jejichž splnění se ověřuje v přijímacím řízení. Podmínky vztahující se ke schopnostem jsou dvojí – jednak jsou to **obecné podmínky**, které spočívající v předchozím ukončeném vzdělání, bez něhož není přístup k vysokoškolskému vzdělání v daném typu studijního programu umožněn, a dále **zvláštní podmínky**, *týkající se určitých znalostí, schopností nebo nadání nebo prospěchu ze střední školy, popřípadě vyšší odborné školy nebo vysoké školy; v případě přijímání ke studiu v magisterském studijním programu, který navazuje na bakalářský studijní program, též podmínky týkající se příbuznosti studijních programů nebo počtů kreditů získaných během studia ve vybraných typech předmětů* a pokud to vyžaduje povaha studijního programu, *též zdravotní způsobilost uchazeče ke studiu*. Zatímco obecné podmínky zákon o vysokých školách stanovuje přímo, z čehož plyne, že musí být splněny bez ohledu na vysokou školu, která přijímací řízení uskutečňuje, zvláštní podmínky stanovuje každá vysoká škola sama, a to tak, aby jejich konkrétní obsah reflektoval specifika studijního programu, do studia v němž je přijímáno.

Je zřejmé, že i v přijímacím řízení se uplatňuje zásada materiální pravdy zakotvená v § 3 správního řádu, podle níž je správní orgán povinen zjistit skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti. [pokračovat výkladem o tom, že vyjmenované schopnosti testovat, ale nelze je stanovit jednodušší ... naopak není mezi nimi zdravotní stav obecně – jen ve specifických případech...]

Státní vysoká škola

Jak bylo již uvedeno, podstatným důvodem existence veřejných vysokých škol je poskytování bezplatného vysokoškolského vzdělání. Stát jim neurčuje, a s ohledem na jejich samosprávné působnosti²¹ ani určovat nemůže, v jakých oborech vzdělávání tak mají činit. Je tedy na veřejných vysokých školách samotných, jaké studijní programy se rozhodnou uskutečňovat, stát pouze dohlíží²² na to, aby tak činily v dostatečné kvalitě. Výsledkem této relativně velké volnosti na „trhu vysokoškolského vzdělávání“ je, že veřejné vysoké školy poskytují společnosti možnost získat vzdělání v nemalé šíři studijních programů.

K zajišťování veřejných potřeb slouží i státní vysoké školy. Na rozdíl od veřejných vysokých škol však nezaměřují svou vzdělávací činnost primárně na to, aby umožnily společnosti vysokoškolsky se vzdělávat v nejrůznějších oborech studia. Hlavním úkolem státních vysokých škol, a tedy i důvodem jejich existence, je zabezpečit společnosti přísun kvalifikovaných odborníků působících ve

²⁰ doplnit

²¹ Srov. § 6 ZVŠ.

²² Prostřednictvím rozhodování o akreditaci studijního programu podle § 79 a násl. ZVŠ a o institucionální akreditaci podle § 81a a násl. ZVŠ.

strategických oblastech. Za takové jsou v České republice považovány oblast obrany a vnitřní bezpečnosti, jako i s nimi související obory²³. Proto jsou státní vysoké školy toliko vojenská a policejní.

Jedinou vojenskou vysokou školou je Univerzita obrany v Brně zřízená zákonem č. 214/2004 Sb., o zřízení Univerzity obrany, splnutím Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově, Vojenské akademie v Brně a Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové, a změnou v příloze č. 2 zákona o vysokých školách (provedenou zákonem č. 342/2005 Sb.) patrně²⁴ přejmenovaná na Univerzitu obrany v Brně. Jedinou policejní vysokou školou je Policejní akademie České republiky v Praze zřízená jako Policejní akademie České republiky zákonem č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů, a též přejmenovaná ...

Se strategickým posláním státních vysokých škol souvisí jejich postavení, které reflektuje zájem státu na tom, aby činnost státních vysokých škol mohl v potřebné míře kontrolovat. Jejich řízení je proto vedle vlastních orgánů majících samosprávný charakter realizováno též orgány státní správy; příznačná je pro ně též právní nesamostatnost a ekonomická závislost: vzhledem k tomu, že státní vysoké školy nejsou nadány právní subjektivitou²⁵, nemohou samostatně vstupovat do právních vztahů, a tedy ani vlastnit majetek či tvořit vlastní rozpočet. V oblasti hospodaření proto platí, že státní vysoké školy pouze hospodaří s prostředky přidělenými z rozpočtových kapitol příslušných *silových* ministerstev, tedy Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany. Z uvedeného plyne, že státní vysoké školy nemají samosprávné postavení, protože i výkon působností, které zákon pro veřejné vysoké školy výslovně označuje za samosprávné, ve skutečnosti při výkonu státními vysokými školami samosprávný není²⁶.

Rozsah působností, v nichž státní vysoké školy relativně samosprávně, tedy vlastními orgány, jejichž ustavování je realizováno zevnitř. ... zejména ve vztahu ke vzdělávací činnosti VŠ.

Stejně jako veřejné, též státní vysoké školy mohou vznikat či zanikat pouze zákonem. V zákoně o vysokých školách je jim vyčleněna právní úprava provedená v části devatenácté, subsidiárně se pro ně uplatní i podstatná část právní úpravy jinak určené veřejným vysokým školám koncentrovaná v části druhé. Státní vysoké školy tedy s veřejnými vysokými školami sdílí kromě způsobu vzniku (změny a zániku) také většinu podstatnou část právní úpravy. Z části druhé na ně výslovně²⁷ nedopadají zejména ustanovení o postavení správní rady (§ 14 a § 15 ZVŠ), kterou státní vysoká škola nemá s ohledem na to, že nedisponuje právní subjektivitou a tedy ani vlastním majetkem. Z obdobných důvodů nemají státní vysoké školy ani vnitřní mzdový předpis (§ 17 odst. 1 písm. d) ZVŠ) a netvoří vlastní rozpočet, resp. nehospodaří s vlastními prostředky (proto se pro ně zásadně²⁸ neuplatní ani ustanovení o financování a rozpočtování vysokých škol dle § 18 až § 20 zákona o vysokých školách). Ustavení části druhé o přijímání rozhodnutí samosprávnými orgány jsou pak v některých případech dále modifikována ve prospěch příslušného ministerstva nebo toho, kdo stojí v jeho čele.

²³ Srov. např. studijní program Vojenské všeobecné lékařství uskutečňovaný Univerzitou obrany v Brně.

²⁴ Zákon č. 342/2005 Sb. nezměnil ... [doplnit podle toho, co mi napíše Martin Škop, potom také napsat kolegyni z UO II. ÚS 485/98 ze dne 30. 11. 1999 <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-485-98>]

²⁵ Nejsou tak veřejnoprávními korporacemi, ale „jen“ státními organizacemi – **OVĚŘIT TOTO POJMENOVÁNÍ a uvést zdroj.**

²⁶ A to navzdory skutečnosti, že § 6 zákona o vysokých školách, který vymezuje samosprávné působnosti veřejných vysokých škol se vzhledem k ustanovení § 95 odst. 1 vztahuje i na vysoké školy státní.

²⁷ Srov. § 95 odst. 1 větu první zákona o vysokých školách.

²⁸ Výjimkou je § 18a zákona o vysokých školách o poskytování příspěvku, který nedopadá pouze na financování vzdělávání vojáků v činné službě.

Stejně jako veřejné mají i státní vysoké školy některé specifické povinnosti stanovené v § 21 zákona o vysokých školách.

Soukromá vysoká škola

Soukromé vysoké školy představují relativně mladý prvek v českém (československém) vysokoškolském vzdělávání. Jejich vznik umožnil jako první až současný zákon o vysokých školách, který v převážné míře nabyl účinnosti k 1. 1. 1999. Hned v prvním roce jeho účinnosti vznikly 4 soukromé vysoké školy; k 12. 3. 2017 Ministerstvo v přehledu, který vede²⁹, uvádí 40 aktivních soukromých vysokých škol. Přestože soukromé vysoké školy početně převyšují vysoké školy veřejné a státní, studuje na nich jen menšinová část studentů^{30 31}. Drtivá většina z nich jsou neuniverzitního typu, poskytují tedy zejména vzdělání v bakalářských studijních programech.

Relativně malému podílu soukromých vysokých škol na vysokoškolském vzdělávání v České republice, jako i tomu, že neexistovaly v době, kdy byl zákon o vysokých školách přijímán, odpovídá minimální pozornost věnovaná tomuto druhu vysokých škol v zákonné úpravě – zatímco postavení, organizace a vnitřní činnost veřejných vysokých škol, a v podstatné míře i státních, upravuje poměrně rozsáhlá část druhá zákona o vysokých školách, postavení soukromých vysokých škol reguluje zákon v pouhých 6 §š, které se navíc zaměřují toliko na vznik, financování a základní povinnosti soukromých vysokých škol, jako i na kompetence Ministerstva soustřeďující se převážně do oblasti dozoru. Ne méně důležitým důvodem regulační střídmosti je pak samotná soukromoprávní povaha těchto vysokých škol, pro níž je typická nižší potřeba³² i legitimita právní regulace organizačních či jiných vnitřních otázek. Vzhledem k poslední uvedenému důvodu lze naznačenou regulační střídmost zásadně považovat za vhodnou.

...

Soukromými vysokými školami jsou takové právnické osoby zřízené podle některého zvláštního zákona, které získaly *státní souhlas* (dle § 39 zákona o vysokých školách) působit jako soukromá vysoká škola. Z podkladů přikládaných k žádosti o jeho udělení, konkrétně z povinnosti předložit *dlouhodobý záměr vzdělávací a výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti vysoké školy* (dle § 39 odst. 4 písm. c) zákona o vysokých školách), je zřejmý předpoklad, že soukromá vysoká škola bude vykonávat vzdělávací a výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Ze skutečnosti, že udělení státního souhlasu je svázáno s udělením akreditace alespoň jednoho studijního programu³³, a zároveň s reálným uskutečňováním vzdělávací činnosti³⁴, lze pak soudit, že uskutečňování vzdělávací činnosti je pro soukromou vysokou školou zároveň povinností.

V tomto smyslu je tedy soukromá vysoká škola subjektem, jehož posláním je, stejně jako je tomu u veřejné vysoké školy, umožňovat přístup k vysokoškolskému vzdělání. Ostatně zákon o vysokých školách [v § 1 písm. b)] nijak nerozlišuje mezi jednotlivými druhy, když o postavení vysokých škol

²⁹ Zákonem stanovená evidence soukromých vysokých škol neexistuje, přehled, který uveřejňuje Ministerstvo na svých webových stránkách má tak jen informativní charakter. Dostupný je na adrese <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/prehled-vysokych-skol-v-cr-3>.

³⁰ Aktualizovat údaje o aktuální...

³¹ Dle Výroční zprávy o stavu vysokoškolského školství v České republice za rok 2011 (dostupná na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/vyrocní-zprava-o-stavu-vysokeho-skolstvi-za-rok-2011>), která je nejnovější dostupnou výroční zprávou Ministerstva, studovalo k 31. 12. 2011 na soukromých vysokých školách 13 % z celkového počtu přibližně 410 tisíc studentů. ak

³² Ostatně organizace, vnitřní činnost a částečně též postavení soukromých vysokých škol vyplývá částečně již z právní formy, v níž jsou zřízeny.

³³ Srov. ustanovení § 39 odst. 8 písm. a) zákona o vysokých školách.

³⁴ Srov. následky dle § 39 odst. 10 zákona o vysokých školách.

konstatuje, že umožňují v souladu s demokratickými principy přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající profesní kvalifikace a přípravu pro výzkumnou práci a další náročné odborné činnosti.

Svou existencí soukromé vysoké školy doplňují vysoké školy veřejné a státní. Primárním účelem existence posledně jmenovaných je uspokojování veřejných potřeb; z toho právě veřejné vysoké školy nejvíce ze všech druhů naplňují ústavně zaručené právo na vysokoškolské vzdělání, a to konkrétně na vysokoškolské vzdělání poskytované jako bezplatné.

Je zřejmé, že vzdělání má nepochybný význam pro svobodný rozvoj osobnosti jednotlivce, pro možnost jeho uplatnění ve společnosti, jako i pro možnost výkonu jeho dalších základních práv³⁵. Pozornost mu věnuje řada významných mezinárodních organizací³⁶, stejně jako se k němu hlásí ustanovení mnoha významných mezinárodních dokumentů³⁷. Vzhledem k jeho důležitosti tak státy vzdělání pro své občany nejen aktivně zpřístupňují, ale zpravidla též dbají na zabezpečení jeho kvality³⁸. To je možné realizovat různými způsoby, mezi nimiž jistě kontrolou subjektů oprávněných státem uznávané vzdělávání poskytovat.

Kontrolovaný okruh subjektů poskytujících vysokoškolské vzdělání je typický i pro český vzdělávací systém – v souladu se zákonem o vysokých školách (§ 2 odst. 9) je oprávnění *přiznávat akademický titul*, s nímž je *de facto* svázáno oprávnění poskytovat vysokoškolské vzdělání podle českého práva, vyhrazeno výlučně vysokým školám. Vysokou školou přitom může být pouze veřejnoprávní korporace (stát, resp. jeho organizační složka, či veřejná vysoká škola zřízená zákonem) či jiná osoba, která na základě zákona získala státem udělené oprávnění.

Vzhledem ke všemu výše uvedenému má autorka za to, že činnost, jíž vysoké školy umožňují *přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající profesní kvalifikace a přípravu pro výzkumnou práci a další náročné odborné činnosti*³⁹, je činností, kterou bez ohledu na svou právní formu realizují ve veřejném zájmu, a to s přivolením státu (přímo na základě zákona či na základě oprávnění získaného v souladu se zákonem). Vykonávají ji proto jako veřejnou správu, a tedy při jejím výkonu vystupují v postavení orgánů moci veřejné.

Zatímco veřejné a státní vysoké školy uskutečňují vzdělávací činnost jako zákonem uloženou povinnost, o níž se nepříčinily a jíž se nemohou zprostit, soukromá vysoká škola ji realizuje jako povinnost, o jejíž vznik v minulosti záměrně usilovala, jíž „získala“, a od níž se může – bude-li chtít, kdykoli oprostít. V tomto kontextu je třeba povinnost soukromé vysoké školy realizovat vysokoškolské vzdělání chápat jako povinnost dobrovolně převzatou. Ostatně realizace

³⁵ STARK, D. in KLÍMA, K. a kol. *Encyklopedie ústavního práva*. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 481.

³⁶ Např. Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) či Rady Evropy.

³⁷ Z nejvýznamnějších lze odkázat např. na čl. 26 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 13 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech či čl. 2 Právo na vzdělání Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

³⁸ Ostatně evropský systém uznávání kvalifikací, provedený zejména směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací, ve znění pozdějších předpisů, je založen na důvěře v kvalitu vzdělání poskytovaného jednotlivými členskými státy, vzdělání vysokoškolské z toho nevyjímaje.

³⁹ § 1 písm. b) zákona o vysokých školách.

vysokoškolského vzdělávání je pro soukromou vysokou školu zároveň podstatnou výhodou, neboť jí umožňuje vyvíjet činnost v oblasti s regulovaným počtem poskytujících subjektů. Tato výhoda je obzvláště důležitá v případě, že jde o činnost, kterou soukromá vysoká škola vykonává jako činnost podnikatelskou.

Z posledně uvedeného autorka dovozuje legitimitu obdobného postavení soukromé vysoké školy při poskytování vysokoškolského vzdělání, tedy v situaci, kdy vystupuje v postavení orgánu moci veřejné, s postavením vysoké školy veřejné a státní. Má totiž za to, že tím, že soukromá vysoká škola své veřejnoprávní postavení v určitém rozsahu přijme, implicitně se tím vzdává části svého jinak negativně vymezeného prostoru, místo níž přijímá prostor vymezený pozitivně; prostor, v němž jako vykonavatel veřejné správy může činit jen to, co mu zákon umožňuje. Ostatně přesvědčení, že *nestátní subjekty rozvíjející svou aktivitu v oblasti vzdělávání ... musí být připraveny akceptovat výraznější právní regulaci a dodržovat náročnější zákonné podmínky než je tomu v oblastech jiných*, zastává i Nejvyšší správní soud⁴⁰.

Nelze však opomenout, že v rozsahu, v němž soukromé vysoké školy nevykonávají veřejnou správu, vystupují jako subjekty „plně“ soukromoprávní, v tomto kontextu jako subjekty, které mohou činit vše, co jim zákon výslovně nezakazuje, resp. jako subjekty, které nemusí činit to, co jim zákon neukládá. Vzhledem k tomu je vysoce žádoucí rozpoznat, ve kterých situacích soukromé vysoké školy vystupují jako orgány moci veřejné, a ve kterých naopak jako subjekty soukromé. Dle názoru autorky platí, že takové striktní oddělení není v řadě situací možné, a postavení soukromých vysokých škol je tak mnohdy „duální“.

Univerzitní a neuniverzitní vysoká škola

Pokud jde o **typ**, může být vysoká škola buď univerzitní, nebo neuniverzitní. Pouze univerzitní vysoká škola přitom může, avšak nemusí, používat označení univerzita⁴¹. Zatímco historicky vypovídala „univerzitnost“ vysoké školy o její univerzálnosti⁴², současný zákon o vysokých školách tuto koncepci opustil a přešel k pojetí univerzitních vysokých škol jakožto vysokých škol „vědeckých“. Z ustanovení § 2 odst. 4 a 5 ZVŠ totiž vyplývá orientace **neuniverzitních vysokých škol** na vzdělávání v bakalářských studijních programech (§ 45 ZVŠ) doprovázené jemu přiměřenou tvůrčí činností, a naproti tomu předpoklad uskutečňování všech typů studijních programů (tedy i magisterských a doktorských) a tomu korespondující vědecká činnost **vysokých škol univerzitních**. Též neuniverzitní vysoké školy mohou uskutečňovat magisterské vzdělávání, odpovídá-li tomu jejich tvůrčí činnost, nemohou však uskutečňovat doktorský studijní program, z čehož nepřímo⁴³ vyplývá i nemožnost konat rigorózní zkoušku a udělovat příslušný titul podle § 46 odst. 5 ZVŠ.

⁴⁰ V rozsudku ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 1 As 53/2011.

⁴¹ Univerzitní vysokou školou nepoužívající označení „univerzita“ je např. České vysoké učení technické v Praze či Vysoké učení technické v Brně.

⁴² Od univerzitních vysokých škol se odlišovaly školy technické, ekonomické, zemědělské a umělecké. Srov. přílohu č. 1 zákona o vysokých školách z roku 1990 či § 3 odst. 1 zákona o vysokých školách z roku 1980.

⁴³ Srov. § 78 odst. 10 ZVŠ, dle něhož *Oprávnění přiznávat akademické tituly podle § 46 odst. 5 lze vykonávat, pouze pokud je vysoká škola oprávněna uskutečňovat v dané oblasti vzdělávání alespoň jeden doktorský studijní program.*

Toliko vysokým školám univerzitního typu přiznal zákonodárce možnost⁴⁴ členit se na zvláštní součásti nadané v případě veřejných a státních vysokých škol řadou relativně autonomních kompetencí – **fakulty**. A. Gerloch⁴⁵ k tomu uvádí: „Protože vysoká škola sdružuje obvykle několik tisíc či desítek tisíc členů akademické obce, akademiků – akademických občanů, studentů a učitelů je zpravidla dále členěna na fakulty, katedry, ústavy apod. Není obvyklé, aby tyto v podstatě organizační jednotky byly samy nadány autonomií uvnitř samosprávného celku. Jistou, avšak odůvodněnou, výjimkou je situace, kdy velká univerzita zajišťuje vědeckou a vzdělávací, popř. i uměleckou, činnost v několika zcela rozdílných oblastech tvůrčí činnosti a za tím účelem jsou její fakulty, jako reprezentanti těchto i dílných oblastí, vybaveny institucionální autonomií, odrážející specifika těchto tvůrčích oblastí (tzv. tradiční univerzita). Univerzity homogenního typu, natož neuniverzitní vysoké školy jednooborového typu nejsou ve stejné pozici.“

Z uvedeného je zřejmé, že členění na fakulty jakožto relativně samostatné součásti lze považovat za důvodné zejména v případě vysokých škol, pro které kromě současného platí i „historické“ univerzitní pojetí, tedy určitá univerzálnost či nehomogenost jejich vzdělávací a tvůrčí činnosti. Za zbytečné by optikou výše citované úvahy naopak bylo možné považovat členění univerzit, které jsou poměrně homogenní a jejich akademická obec není

Ve vztahu k aktuální právní úpravě by bylo jistě možné ne/homogenost univerzity odvozovat od počtu oblastí vzdělávání⁴⁶, v nichž vysoká škola uskutečňuje studijní programy, popř. od jejich vzájemné odlišnosti. Není zcela jisté, s ohledem na výše uvedené, zda je členění na fakulty důvodné, resp. zcela účelné v rámci univerzity, která je spíše homogenní. Jisté však je, že se jedná o jev v praxi převažující, a to i u škol, které nepatří mezi největší⁴⁷; lze též soudit, že univerzitní obec jako i veřejnost je členění na fakulty poměrně přivyká.

Na úvahy o důvodnosti členění homogenních univerzit na fakulty by bylo možné navázat o poznání aktuálněji úvahami o rozsahu relativní autonomie fakult vůči univerzitě, a to zejména v kontextu změny právní úpravy účinné k 1. 9. 2016. Ta totiž prolomila dosavadní zákonem garantovaná práva fakult, když některé z původně zákonem zakotvených působností svěřila nadále fakultě jen v případě, že se tak vysoká škola rozhodne sama – tedy že fakultě působnosti přizná v univerzitním statutu. Pro úplnost je třeba uvést, že prostor k redefinování postavení fakult není úplný. I nadále zůstává fakultní rozsah autonomie zachován v případě organizačních otázek a té části habilitačního a profesorského řízení, která je ze zákona (o vysokých školách) realizována na úrovni fakulty (postupem podle § 72 a 74 ZVŠ). Naproti tomu kompetence týkající se činnosti fakulty, tedy i tvorba a uskutečňování studijních programů, jako i strategické zaměření tvůrčí činnosti, může fakulta nadále vykonávat jen v rozsahu stanoveném statutem univerzity.

...souvisí s redefinicí odpovědnosti za zajišťování Q

⁴⁴ Nikoli však povinnost. Např. Akademie výtvarných umění v Praze nebo Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze je vysokou školou univerzitního typu, která se nečlení na fakulty.

⁴⁵ GERLOCH, A. K právněaxiologickým aspektům akademické samosprávy. In STAŠA, J. *Historie, současný stav a perspektivy univerzit. Úsvit nebo soumrak akademické samosprávy?* Praha: Univerzita Karlova, 2009, s. 48.

⁴⁶ Podrobněji srov. přílohu č. 3 zákona o vysokých školách.

⁴⁷ Např. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno (s cca 3.000 studenty) nebo Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (s cca 3.500 studenty).

Ze zákonné dikce (§ 2 odst. 6) lze usuzovat, že typ vysoké školy by měl být určen stanoviskem Akreditační komise. V praxi je však stanoviskem Akreditační komise podmíněno oprávnění uskutečňovat výuku v doktorském studijním programu, z něhož bývá dovozováno postavení univerzitní vysoké školy. Je však pravdou, že podmínkou pro udělení zmíněného oprávnění, tedy akreditace, v doktorském studijním programu je prokázání odpovídající vědecko-výzkumné činnosti vysoké školy.

Jak bylo již naznačeno v úvodu této podkapitoly, typ vysoké školy není nijak vázán na to, zda jde o vysokou školu veřejnou, státní nebo soukromou. Skutečností ovšem zůstává, že většina veřejných vysokých škol⁴⁸ a obě státní vysoké školy jsou školy univerzitního typu, přičemž ze 46 soukromých vysokých škol⁴⁹ jsou univerzitními pouze tři⁵⁰. Vzhledem k tomu, že každá univerzitní vysoká škola zároveň splňuje podmínky pro vysokou školu neuniverzitní, a nikoli naopak, lze bez rozpaků konstatovat, že univerzitní vysoká škola splňuje v oblasti vzdělávací a vědecko-výzkumné vyšší nároky. Ty zpravidla není možné splnit v krátkém časovém období, z čehož plyne tak podstatný rozdíl mezi veřejnými a státními vysokými školami, které jsou v řadě případů pokračovatelkami původních vysokých škol na českém území, na straně jedné, a soukromými vysokými školami vznikajícími až po roce 1998, na straně druhé.

Zatímco univerzitní vysoká škola může uskutečňovat všechny typy studijních programů a v souvislosti s tím výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost, vysoká škola neuniverzitní uskutečňuje zejména bakalářské studijní programy a jen výjimečně studijní programy magisterské. Vysoká škola neuniverzitní nemůže používat označení univerzita a nemůže se členit na fakulty⁵¹.

Orgány státu ovlivňující vzdělávací činnosti vysokých škol

- MŠMT (státní souhlas)

- NAÚ

⁴⁸ Neuniverzitními veřejnými vysokými školami jsou pouze Vysoká škola polytechnická Jihlava a Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích.

⁴⁹ Dle seznamu vedeného Ministerstvem školství. Dostupný na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/prehled-verejnych-soukromych-skol>.

⁵⁰ Univerzita Jana

Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.

Univerzita Jana Amose Komenského Praha, s.r.o.

⁵¹ Srov. ustanovení § 2 odst. 3 – 5 zákona o vysokých školách.

Právní podmínky pro samotné vzdělávání

- správní řád, apod.